

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STV003
vt 2005
Handledare: Anders Uhlin

Demokratisering av WTO

Kristina Rodenkrans

Abstract

Allteftersom makten i viss mån har förskjutits från "government" till "governance", bör det följaktligen medföra ökat krav på demokrati inom governance. När internationella organisationer med tiden får mer makt och inflytande i olika delar av samhället bör dessa också ta mer ansvar för att främja demokratin. Detta eftersom demokrati anses vara grundpelaren i "moderna" samhällen. I viss mån ställer världssamfundet krav på att nationer ska gå mot en utveckling av demokrati. Varför ställs inte samma krav på governance, som börjar bli allt viktigare i den globala värld vi lever i. Så lyder min tanke och tes bakom den här uppsatsen. Jag kommer att lägga fokus på WTO: s bristande demokratiska legitimitet. Utifrån ett konstruktivt perspektiv kommer jag att skriva om WTO: s demokratiska brister, varför ett demokratiskt WTO är önskvärt och hur ett demokratiskt WTO kan uppnås. I uppsatsen förespråkar jag en utökad roll för det civila samhället i WTO: s utveckling mot mer demokratiska tillvägagångssätt.

Nyckelord: governance, WTO, deliberativ demokrati, det civila samhället, internationella organisationer

Antal tecken: 57 255

Innehållsförteckning

Förkortningar	4
1 Introduktion	5
1.1 Syfte och problemställning	5
1.2 Metod och material	6
1.3 Begränsningar	6
1.4 Begrepp	6
2 Teori	8
3 Bakgrund	9
3.1 WTO: s struktur och dess komponenter	9
3.2 Staters egenintresse	9
3.3 Osäker framtid	10
4 WTO: s demokratiska brister	11
4.1 Bristande demokratisk legitimitet	11
4.2 Bristande transparens	12
4.3 Inofficiella möten	12
4.4 Vilseledande information	13
4.5 Mäktiga och svaga stater	13
4.6 Olika förutsättningar	13
5 Demokratisering av WTO	15
5.1 Ansvarsutkrävande	15
5.2 Ökad öppenhet	15
5.3 Förslag på strukturförändring	17
5.4 Hinder för det civila samhället	19
5.5 Möjligheter för det civila samhället	20
5.6 Det civila samhällets ansvar	21
6 Slutsats	23
7 Litteraturförteckning	29
Appendix	25

Förkortningar

OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
WTO	World Trade Organization
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
IMF	International Monetary Fund
NGO	Non-Governmental Organization
FN	Förenta Nationerna
ELIN	Electronic Library Information Navigator

1 Introduktion

Globala rörelser är här och har funnits under en lång tid. Tanken på demokrati som en nationell politisk organisationsform börjar bli mer och mer osäker då mänskliga verksamhetsområden organiseras i större grad på världsdels- eller global nivå. I dagens världsordning sträcker sig det ekonomiska systemet alltmer utöver den enskilda statens gränser och kontroll. Några indikatorer på detta är transnationella rörelser, som de flesta enskilda stater har begränsat inflytande över samt tillväxten av internationella organisationer, som begränsar handlingsutrymmet för somliga stater. Följaktligen utspelar sig dagens politik mot bakgrund av den globala marknaden i form av varu- och kapitalrörelser, kommunikationsflöden, kulturmöten och människor på resande fot.

Dagens samhälle med internationella organisationer som WTO, IMF och FN: s säkerhetsråd visar att global governance är ett koncept som är närvarande i internationell politik. WTO liksom andra internationella organisationer har inte befogenheter som går att jämföras med en stats, trots detta har den stort inflytande över internationell politik, då makten, som nämnts ovan, rör sig från "government" till "governance" (Hague, Harrop 2001 s. 6, Clark 2003 s. 2). Enskilda stater har fortfarande i huvudsak den centralaste rollen i världspolitiken, trots detta ser man tydligare att med globaliseringen har governance i vissa politiska sammanhang en viktigare roll (Kjaer 2004 s 5, 87, 95). I en demokrati är de som styr ansvariga för sina handlingar. När de sköter sig får de folkets stöd och när de missköter sig får de stå till svars och ta ansvar för sina handlingar. Om de styrande verkligen har misslyckats på någon punkt kan allmänheten kräva att denna/dessa avgår. På detta sätt är politiken inom en demokrati ansvarsutkrävande. Tyvärr finns inte dessa mekanismer ännu i global governance. Relationen mellan nationella stater och organisationer inom global governance brukar framförallt skötas av en teknokrat som inte har någon direkt kontakt med invånarna i landet och har dessutom inte valts av allmänheten (Scholte 2004 s. 212).

Krasner menar att WTO är ett exempel på en regim på grund av dess principer, normer, regler och beslutsfattningsprocedurer (Baylis, Smith 2001 s. 303). Att han likställer WTO med en regim är mycket intressant och är i linje med min ståndpunkt. Jag anser att WTO bör likställas med en regim i det avseendet att man bör uppmuntra en demokratisering av organisationen och att den därmed skulle ha samma fordran på sig som de flesta läder har av det västerländska samfundet.

1.1 Syfte och problemställning

Syftet med uppsatsen är att belysa vikten av ett demokratiskt WTO, belysa WTO: s demokratiska brister samt att ge förslag till hur WTO skulle kunna demokratiseras. För att operationalisera dessa syften har jag utvecklat följande problemställning: *Hur kan WTO bli mer demokratiskt och vad har det civila samhället för roll i strävan efter detta?*

1.2 Metod och material

Avsikten med min uppsats är att den ska bidra till den vetenskapliga diskussionen om nödvändigheten av ett demokratiserat WTO samt det civila samhällets viktiga roll i en sådan utveckling. Mitt tillvägagångssätt har varit att söka fakta om WTO och dess struktur samt att beakta olika förslag på vägar att nå ett demokratiserat WTO. I och med att diskussioner om governance och dess demokratiska legitimitet är rätt så nya och kontroversiella, fanns det inte så mycket litteratur att hämta om just det här ämnet. Jag har dock funnit många artiklar på Lunds universitets nätbaserade bibliotek, ELIN, som jag har haft stor användning av.

Uppsatsen bygger på sekundära källor och jag använder mig av dessa för att styrka samt testa min tes att civilt samhälle kan vara en väg till att uppnå ett demokratiserat WTO. Vidare har jag läst in mig på governance samt WTO och använt mig av litteratur från tidigare kurser men även nyinförskaffad litteratur i form av artiklar jämte publikationer om WTO och dess uppbyggnad. Det teoretiska ramverk som jag har skapat med hjälp av Scholtes, Nanz och Steffeks teorier använder jag mig av för att komma fram till hur WTO skulle kunna bli en demokratisk organisation.

Jag ämnar skriva en konstruktiv uppsats, i enlighet med *realistisk teori*. Den realistiska teorin försöker empiriskt beskriva samt förstå verkligheten, normativt utforma och rättfärdiga handlandet och konstruktivt, på grundval av de normativa samt empiriska teorierna, visa hur man kan nå dit (Lundquist 1993 s. 81-85). Således, kommer jag att använda mig av denna klassiska indelning i tre delar. En empirisk del var jag kommer att göra en beskrivning av WTO: s demokratiska brister. I påföljande avsnitt kommer jag att argumentera konstruktivt för olika möjligheter till att demokratisera WTO och slutligen i en del kommer jag att normativt diskutera mitt eget ställningstagande om varför ett demokratiskt WTO är önskvärt och nödvändigt.

1.3 Begränsningar

WTO har stor makt när det kommer till handelspolitik och även inom andra områden där WTO: s verksamhetsområden har vuxit. Dessa områden kommer jag dock inte att avhandla i denna uppsats, då fokus kommer att läggas på huruvida organisationens struktur är demokratisk eller ej och inte på om WTO: s beslut är demokratiska.

För att styrka mitt val av uppsatsämne och nödvändigheten av ett demokratiserat WTO, kommer ett helt stycke att ägnas åt WTO och dess komponenter, struktur, bakgrund och framtid. Detta för att det blir tydligt när man läser och skriver om WTO, att organisationen är en mäktig och viktig komponent i dagens globaliseringsprocess och något som är närvarande på olika sätt i varje människas liv.

1.4 Begrepp

När jag diskuterar termen demokrati i uppsatsen kommer jag att använda mig av deliberativ demokrati (förklaring för denna form av demokrati ger jag i stycket Teori). Anledningen till mitt val av just denna grundar sig på att jag anser att

deliberativ demokrati uppfyller de förutsättningarna som jag anser är viktiga för en organisations demokratiska legitimitet.

Liksom Jon Pierre anser jag att det inte finns någon bra svensk översättning av governance (dock liktydigt med samordning och styrning) (Rothstein 2001 s. 105) och därför kommer jag att använda mig av den engelska termen, alltså governance, genom hela uppsatsen. Governance inkluderar både offentliga och privata aktörer. Pierre menar att governance handlar mer om processer än institutioner (Rothstein 2001 s. 119). Jag håller dock inte med detta ställningstagande, då jag anser att governance innefattar såväl processer som institutioner liksom internationella och nationella organisationer, med alltmer politisk makt (Kjaer 2004 s. 3-4). Definitionen av governance enligt Williamson är mer i linje med min och lyder (Risse 2004 s. 289):

,'governance' relates to any form of creating or maintaining political order and providing common goods for a given political community on whatever level.

Det civila samhällets roll i att påverka WTO till att bli mer demokratiskt kommer att diskuteras framförallt i den senare delen av uppsatsen. När det civila samhället diskuteras innefattas, i enlighet med Scholte, ekonomiska föreningar, samhällsorganisationer, förtroende grupper, arbetsgrupper, ickestatliga organisationer (NGO: s), professionella organ etc. (Scholte 2004 s. 212).

2 Teori

Jag kommer att skapa mitt eget teoretiska ramverk byggd på en sammanflätning av främst Kwa, Jawara, Scholtes, Nanz och Steffeks teorier för hur man kan utveckla och få mer demokratiska internationella organisationer/governance. När jag diskuterar demokrati kommer jag, som sagt, att använda mig av deliberativ demokrati. Deliberativ demokrati förespråkar öppna och offentliga demokratiska processer och anser att medborgares åsikter bör vara representerade i skapandet av policy, framförallt när det kommer till beslut som har bindande regler. Politiska institutioner är inte bara medel för att trygga jämlika möjligheter för deltagande, utan också medel för att förbättra det civila samhällets makt i den politiska sfären. Därmed är det extra viktigt att politiken inom global governance är öppen för allmänheten (Nanz, Steffek 2004 s. 320). Argumentet är att politiska institutioner inte bara ska bidra med möjligheter för befolkningen att vara delaktiga utan även att dessa ska vara utformade på så sätt att de uppmuntrar meningsfullt och effektivt engagemang, eller åtminstone skapa ett sådant deltagande bland politiska representanter. Inom denna doktrin menar man att internationella organisationer med lågt deltagande från det civila samhället också har låg demokratisk legitimitet (Nanz, Steffek 2004 s. 315, 320). För att demokratisk legitimitet ska kunna uppnås är det viktigt att ett demokratiskt system har politiska partier, intressegrupper, rikligt med information och öppna diskussioner så att medborgare ska få större möjlighet att ta del av beslutsfattandet (Nanz, Steffek 2004 s. 322). Deliberativ demokrati avfärdar möten som hålls bakom stängda dörrar, oavsett om det handlar om beslutsfattande på inrikes eller internationell nivå. Det spelar ingen roll hur pass demokratiska internationella organisationer utger sig för att vara, är medborgare politiskt passiva kan de internationella organisationerna inte generera allmän diskussion och har därmed ingen demokratisk legitimitet (Nanz, Steffek 2004 s. 324).

3 Bakgrund

3.1 WTO: s struktur och dess komponenter

WTO, GATT: s efterträdare, är baserat i Genève, i Schweiz, sedan den 1 januari 1995 och införlivar 149 medlemsstater (se Appendix för förteckningen på WTO: s medlemmar) (http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/whatis_e.htm), varav fyra femtedelar är utvecklingsländer. WTO bildades som ett resultat av Uruguayrundan av multilaterala förhandlingar (Jawara, Kwa 2003 s. 2, Patomäki, Teivainen 2004 s. 70) och grundar reglerna som styr det internationella handelssystemet (O'Brien et al. 2000 s. 136). Påverkan av WTO kan leda till att medlemsstater ändrar sin äganderättslagstiftning, industriella - och jordbrukspolicys, basala servicearvoden och ibland sin egen konstitution. Dessa regler påverkar bl. a (både direkt och indirekt) anställningar, inkomster, och priser för importerade varor. WTO täcker fler områden än vad tidigare GATT gjorde. Några av dessa områden som WTO har makt över är t.ex. jordbruket, teko-industrin, handel med tjänster och intellektuella äganderätter, miljö-, hälso- samt mat- säkerhetsregler och påverkar därmed den fundamentala välfärden för staters medborgare (Jawara, Kwa 2003 s. 3, Nanz, Steffek 2004 s. 314, Hveem 1997 s. 257, 261). Det högsta organet för beslutfattande är ministerkonferensen, vilken träffas vartannat år. I intervallet mellan dessa konferenser är organisationens arbete försatt i det Allmänna rådet (General Council) som också fungerar som konfliktlösningsmekanism (Dispute Settlement Body). Konfliktlösningsmekanismen är till för att lösa medlemmars meningsskiljaktigheter om rättigheter och ansvar. (O'Brien et al. 2000 s. 137, http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr02_e.htm).

Länder måste genomgå ett slags process för att kunna bli medlemmar i WTO. Processen är tidskrävande- det tog t.ex. Kina 15 år att bli medlem. Existerande medlemmar har möjligheten att lägga in veto mot vilken ny medlem som helst (Jawara, Kwa 2003 s 4).

3.2 Staters egenintresse

Ett medlemskap inom WTO kan i viss mån ses som ett fortsatt försök att gynna den egna staten. Mäktiga stater har möjligheten att utöva påtryckningar och välja att enbart låta avtal gå igenom som ligger i statens intresse (Hague, Harrop 2001 s. 48). Utvecklingsländernas möjlighet att föra politik i den inhemska befolkningens intresse begränsas (Jawara, Kwa 2003 s. 5). Följaktligen har de mäktiga staterna stor inverkan på människors liv i utvecklingsländer (Jawara, Kwa 2003 s. 3).

WTO försöker förutom att lösa handelskonflikter mellan medlemsstater också minska tulltaxa och andra hinder mot handel över gränser. Detta betyder att medlemmar får tillgång till andra staters marknader. Priset man får betala för att bli medlem är att öppna upp den inhemska marknaden. Det är lättare för internationella organisationer att utöva påtryckning på länder med svagare ekonomier, som lätt kan hamna i beroendeställning till de mäktigare staterna (Hague, Harrop 2001 s. 60).

Detta har lett till mycket kritik riktat mot WTO från utvecklingsländer samt organisationer som stödjer utvecklingen i dessa länder. De mest omtalade var demonstrationerna under WTO: s ministerkonferenser i Cancún och Seattle, var över 5000 anti-globalist demonstranter (fackmedlemmar, miljöaktivister, studenter och urinvånare) medverkade (Hague, Harrop 2001 s. 61).

3.3 Osäker framtid

Det finns en legitimitetskris när det kommer till global governance och därmed inom WTO. Allmänheten är i stor utsträckning skeptisk gentemot organisationer inom global governance. WTO har fått mycket kritik för sin odemokratiska struktur och under den tredje ministerkonferensen i Seattle krävde demonstranterna att utvecklingsländer skulle bli bättre behandlade eller att man till och med bör ta bort organisationen helt och hållet (Jawara, Kwa 2003 s. 1, Kjaer 2004 s. 76). Processen som ledde upp till fjärde ministerkonferensen i Doha, var färgad av händelserna i Seattle. Seattle hade varit ett misslyckande för WTO och detta hade dragit blickar till sig från hela världen. Det fanns en utbredd rädsla, bland medlemmarna i Sekretariatet och bland delegaterna att ett andra misslyckande skulle underminera WTO och det multilaterala handelssystemet, och kanske leda till organisationens slut. De stora makterna ville motverka en sådan utgång och i ett led att försöka undvika detta och få WTO på spåret igen ställde man höga krav och press på utvecklingsländer så att inte dessa skulle sätta sig på tvären, så att ett slags konsensus om avtalen skulle kunna nås (Jawara, Kwa 2003 s. 271). Ministrarna från utvecklingsländer var nu i och med det spända läget ännu mer försiktiga och ville inte bli utpekade av de rikare länderna och av media i väst som den som äventyrade det multilaterala handelssystemet genom att blockera ett avtal. Generaldirektörens (The Director General) rykte skulle försämrats avsevärt av ett andra misslyckande och Sekretariatet, vars jobb var i riskzonen, var också under enorm press att sätta principerna om neutralitet åt sidan och göra allt som krävdes för att lansera en ny runda. En annan viktig händelse som förändrade utsikten och pressade delegaterna att acceptera en ny runda och även de nya utfärdandena var terroristattacken i USA, den 11 september 2001. Det var rädslan för en global konjunkturedgång som pressade delegaterna att acceptera rundan och de nya utfärdandena som sades kunna bli en stimulering av den globala återhämtningen och som den amerikanska administrationen uttryckte det "War against Terror". Den upprepade slogan att "those who are not with us are against us", intensifierade också den politiska pressen på utvecklingsländerna att följa USA i WTO-förhandlingarna (Jawara, Kwa 2003 s. 272).

Slutligen kom den fasade kraschen under den femte ministerkonferensen i Cancún. Medlemsstaterna kunde inte nå konsensus och generaldirektören Supachai Panitchpakdi valde att avsluta mötena då han upplevde att diskussionerna inte kom någonvar samt för att han försökte hålla det fastställda schemat (http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/min03_14sept_e.htm).

4 WTO: s demokratiska brister

4.1 Bristande demokratisk legitimitet

WTO är en medlemsdriven organisation, där viktiga beslut tas av medlemsstater under ministerkonferenser som hålls vartannat år eller av ambassadörerna i det permanenta generalkonsulatet i Genève. Vidare har man inom WTO fortsatt konsensustraditionen (enligt Artikel IX i Marrakech-avtalet) från GATT. I WTO stadgan finns dock med att om inte konsensus går att nå så finns möjligheten att nå ett beslut genom att ha majoritetsval. Tre fjärdedelar måste rösta likadant för att ett beslut ska gå igenom och är därför inte så stor förändring från ett konsensusbeslut (Nanz, Steffek 2004 s. 325, Patomäki, Teivainen 2004 s. 71-72). Principen av konsensus är dock ofta åsidosatt och åsikterna som beslutsfattarna har är snarare tolkade än från valresultat. Regler ignoreras när de är besvärliga och man blundar för utpressning och lockbeten. Intressegrupper använder sig av mutor och utpressning för att nå sina politiska mål. Jawara och Kwa anser att om ett lands politiska system skulle fungera på samma sätt som WTO skulle det bli utdömt av det internationella samfundet som odemokratiskt och korrupt. Vidare menar de att landet antagligen skulle stå framför ett konstant hot om revolution (Jawara, Kwa 2003 s. 276-277).

Det finns en utbredd samstämmighet om att WTO inte är bland de mest öppna organisationerna i global governance samt att dess demokratiska legitimitet är bristande på grund av dess struktur, och har ett slags klubbkultur där viktiga handelsbeslut tas i informella möten mellan mäktiga handelsnationer. Inte minst i de ökända "green room" mötena som brukar ta plats i samband med ministerkonferenserna (Nanz, Steffek 2004 s. 326, Jawara, Kwa 2003 s. 78, Patomäki, Teivainen 2004 s. 74).

WTO: s konfliktlösningsmekanism bör intensifiera demokrati samt vara rättvis och således behandla alla medlemsstater lika. Det gör den ej. Dessutom använder den sig av bestraffning genom handelsrestriktioner. Följaktligen är utvecklingsländer mycket försiktiga med att hamna i en konflikt som måste lösas av konfliktlösningsmekanismen, då eventuella restriktioner av en mäktig stat som USA eller andra nyckelstater kan påverka och sätta vilket land som helst ur balans. Därtill finns det andra hinder som påverkar alla medlemsstater, som t.ex. kostnaden och tillgången till förlikningsprocesser samt problem med implementeringen av beslut (Jawara, Kwa 2003 s. 6).

Vidare är organisationer som WTO, säten för teknokrater, där experterna har huvudrollerna. När beslut som har tagits leder till olyckliga konsekvenser hålls inte organisationerna, som har slagit igenom ett beslut formellt eller offentligt, ansvariga. Detta är en tydlig brist på ansvarsutkrävande och bristande demokratiskt legitimitet inom WTO (Baylis, Smith 2001 s. 29).

4.2 Bristande transparens

Global governance är ofta ogenomskinlig och skilt från sina medborgare och det är framförallt diplomater, byråkrater och specialister som har den avgörande makten i WTO. Även om politiken i global governance är en förlängning av nationella beslut är det tjänstemän som inte har blivit valda av folket som förhandlar fram besluten. Dessutom brukar beslut som förhandlas fram ske bakom stängda dörrar utan insyn från allmänheten eller det civila samhället (Nanz, Steffek 2004 s. 317).

Ett annat problem är att de mest relevanta dokumenten oftast inte är tillgängliga för allmänheten när förhandlingarna är på utfärdande stadiet. Detta inkluderar dokument som generaldirektören fortfarande försöker att bilda sig en uppfattning om. Enbart de medlemmar som är inbjudna att delta i diskussionerna har tillgång till dessa. Dokument från möten i Allmänna rådet är oftast inte tillgängliga förrän 45 dagar efter att de har blivit utfärdade (Jawara, Kwa 2003 s. 285-287). Faktum är att man har ansträngt sig inom Sekretariatet att undanhålla vissa texter från särskilda medlemmar, även om det är viktiga sakfrågor som avhandlas och är fundamentala för WTO som t.ex. röstningssystemet för att rösta fram en ny generaldirektör (Jawara, Kwa 2003 s. 288).

Inom WTO förekommer det att möten hålls i skymundan och är hemliga, där viktiga beslut fattas som styr handelspolitiken runt om i hela världen (Narlikar 2003 s. 35). Det förs inga protokoll på dessa möten, följaktligen går det därför inte att i efterhand granska beslut som har tagits under dessa. Detta medför självklart att WTO har problem med både intern och extern genomskinlighet och det är en demokratisk brist i många avseenden (Nanz, Steffek 2004 s. 326).

4.3 Inofficiella möten

Alla medlemmar kan delta i samtliga instanser förutom ”appellate body” (ett slags permanent överprövningsorgan i WTO), tvistlösningsmekanismpaneler och en del kommittéer. Artikel IV i Marrakech-avtalet säger att ett ministermöte måste hållas vartannat år, för att ta beslut om allt som ligger under de multilaterala avtalen. Några utvalda medlemmar har dock, som sagt, börjat ha minikonferenser innan de officiella konferenserna. Dessa möten följer inte WTO:s regler och spelar en viktig roll i efterkommande förhandlingarna. De har blivit anklagade för att vara illegitima av grupper i det civila samhället, då de låter små självvalda grupper fungera som verkställande styrelser (Jawara, Kwa 2003 s. 13).

”Green room” möten är tyvärr inget som tillhör historien och ett exempel på det är när Australien, 2002, bjöd in 25 utvalda representanter från WTO för att delta på en minikonferens för att reda ut en del saker innan ministermötet i Cancún som hölls 2003 (Nanz, Steffek 2004 s. 326). Dessa möten är inte en del av WTO:s officiella program, var enbart utvalda medlemsstater möts i en inofficiell atmosfär och diskuterar handelsfrågor och eventuella avtal i områden som är i kontroverser. Man började ha dessa möten under Uruguayrundan och de har fortsatt ha en viktig roll inom WTO. Mötena är problematiska då de, som tidigare nämnt, inte är transparenta och de medlemmar som får delta har fått en speciell inbjudan. De stater som inte blir

inbjudna får stå utanför och är inte medvetna om vilka överläggningar som tar plats, vilka medlemmar som har deltagit och om vilka saker man har slutit avtal. Många av de betydelsefulla avtalen i WTO, speciellt de viktiga bilaterala handelsavtalen är diskuterade i ännu mer informella möten, ibland inom WTO: s lokaler och ibland utanför på bl.a. inofficiella cocktailpartyn (Jawara, Kwa 2003 s. 18)

4.4 Vilseledande information

Viktiga möten hålls, som nämnts, bakom stängda dörrar utan något formellt protokoll av vad som har sagts, där man exkluderar deltagare med kritiska ståndpunkter. När deltagare väl får inbjudan att delta, får de i vissa fall inte veta var mötet ska hållas. Dessutom hålls möten utan översättning till många av deltagarnas språk och dokument diskuteras som enbart finns tillgängliga på engelska. Dessa dokument brukar utfärdas enbart några timmar tidigare, eller till och med på mötet (Jawara, Kwa 2003 s. 276-277).

4.5 Mäktiga och svaga stater

Ju mäktigare staterna är på den internationella nivån desto mer inflytande har de att fastställa regler och ordningen för den globala ekonomin (Kjaer 2004 s 95). Svagare stater i världssystemet får mer eller mindre lyda reglerna som de mäktiga staterna har skapat och de mäktiga länderna kan dra stora fördelar av medlemskapet, under en täckmantel av demokrati, öppenhet och ett "neutralt Sekretariat" (Jawara, Kwa 2003 s. 269), Baylis, Smith 2001 s. 293).

USA har inom WTO under historiens gång utfärdat en ström av bilaterala hot och löften till utvecklingsländer. Många av löfena har blivit uppfyllda medan andra har glömts bort eller visat sig vara meningslösa. USA hade och har förmodligen fortfarande en lista med ambassadörer som stod upp för sina länder i förhandlingarna med USA, som är svartlistade i Genève (Jawara, Kwa 2003 s. 275-276). Utvecklingsländer kan bli konsulterade i olika sammanhang, men deras åsikter ignoreras om den skiljer sig från de mäktigaste staterna. Utvecklingsländer kan protestera och använda alla medel som är tillgängliga, men protesterna överröstas (Jawara, Kwa 2003 s. 78). Hela processen som följde upp till Doha var noga planerad av USA, EU och Sekretariatet, för att försäkra sig om att det skulle bli nya rundor av förhandlingar oavsett utvecklingsländernas åsikter (Jawara, Kwa 2003 s. 78). Utvecklingsländer har fått möjlighet att delta i internationella förhandlingar men när det kommer till att påverka resultatet av förhandlingarna, anser Jawara och Kwa, att dessa inte har mycket mer makt än vad de hade under kolonialtiden (2003 s. 78).

4.6 Olika förutsättningar

Besluten som togs i Doha stämde inte överens med majoriteten av medlemmarnas ståndpunkter samt många av medlemsstaternas invånare (Jawara, Kwa 2003 s. 271).

Många som stödjer globaliseringen i utvecklingsländer ser inte WTO, som den arbetar idag, som förmånlig för dem. De menar att det som sker i WTO är en form av neo-kolonialism i den globala ekonomin. Detta kan man se på olika sätt. Dels är det självintresset de stora mäktiga länderna har, deras nära kontakt med multinationella företag samt deras vilja att använda sin politiska och ekonomiska styrka att nå sina mål. Detta utan hänsyn till hur dessa mål påverkar andra länder- eller i vissa fall, där starka kommersiella intressen är involverade, inte ens sin egen population. Dels är det en kombination av ideologi, paternalism och iver att förändra (Jawara, Kwa 2003 s. 269-270). En annan viktig faktor är skillnader i mänskliga resurser som är tillgängliga för olika länder, både i Genève och på ministermötena. Det faktum att många möten sker samtidigt gör att effektivt deltagande för länder med en, två eller tre delegater blir väldigt svår eller nästan omöjlig. Mer generellt brukar fler delegater leda till en större kapacitet att vara ajour med evenemang, att förbereda sig för möten och att alliera sig. Med fler delegater är det lättare att specialisera sig inom olika ämnen och att utveckla expertis inom diverse förhandlingsområden (Jawara, Kwa 2003 s. 274, Patomäki, Teivainen 2004 s. 78, 83).

5 Demokratisering av WTO

Jag kommer i den här delen av uppsatsen med hjälp av mitt teoretiska ramverk att ge olika förslag på hur man kan nå ett demokratiskt WTO.

5.1 Ansvarsutkrävande

Det civila samhällets försöker genom olika påtryckningar, öka demokratisk legitimitet hos organisationer som WTO. Det man hoppas på är att ge allmänheten större insyn och kontroll över global governance (Scholte 2004 s. 212, Kahler 2004 s. 157). Det civila samhället har lyckats göra globala makter mer ansvariga för sina handlingar, då man har krävt ökad transparens samt genom att bevaka och granska globala program, att söka kompensation för skada och misstag som kan härledas till globalt reglerande organ samt genom att forma formella mekanismer för ansvarsutkrävande (Scholte 2004 s. 217).

Det är nästan omöjligt att hålla ledare ansvariga för sina handlingar om inte aktiviteten inom governance är synlig för väljarna. Om WTO ska vara någorlunda genomskinligt måste det vara öppet för väljarna och allmänheten. Man måste veta vem som styr, mot vilka mål, med vilka beslut, vilka processer och vilka resurser som används (Scholte 2004, s. 217). För att öka transparensen vill det civila samhället att organisationer som WTO sätter ut information och fakta om organisationen på nätet men även att samma information ska gå att få tag på i tryckt form. På så sätt kan man t.ex. se om organisationerna följer sina egna stadgar och regler (Scholte 2004, s. 219). Om allt detta är uppfyllt är det lättare för allmänheten och det civila samhället att fungera som bevakare och därmed ha möjlighet att påverka. Ett exempel på detta är hur Uganda Debt Network har bevakat statens Poverty Action Fund för att kontrollera att tjänstemän inte missbrukar IMF: s/Världsbankens pengar från skuldåttnader som är öronmärkta för utbildning och sanitär utrustning (Scholte 2004, s. 220).

Det civila samhället har gjort allmänheten uppmärksam på etiska brister i global governance. Man har även gjort det möjligt för människor från olika länder, kulturer och sociala skikt att kräva korrigerande av misstag inom global governance. Genom att uppmärksamma brister i tillvägagångssätt har det civila samhället fått tjänstemän ersätta, regler ändrade och institutioner rekonstruerade (Scholte 2004, s. 220). Det civila samhället har också förespråkat formella mekanismer som bevakar och kontrollerar institutioner för att demokratiskt utkrävande ska bli lättare. På detta sätt har det civila samhället uppmanat regionala, lokala och nationella organisationer att undersöka global governance mer noggrant (Scholte 2004, s. 221).

5.2 Ökad öppenhet

Miniministermöten är slutna och dessutom mellan grupper som inte representerar alla medlemmar. De länder som får delta är handplockade av mäktiga länder för att gynna sin egen agenda. En kärna på mellan 20 till 25 medlemmar tar beslut bakom stängda

dörrar om tvister som inte medlemmarna i WTO är överens om. Det är av den här anledningen som dessa möten anses vara illegitima. Resultatet av vad en minoritet av medlemmarna kommer fram till på mötena, påverkar alla medlemmar och går ej att diskuteras. Istället för det aktuella förfarandet bör möten som är förberedande inför ministerkonferenser vara placerade i Genève, där delegaterna har störst möjlighet att delta samt underlätta för det civila samhället att få större insyn (Jawara, Kwa 2003 s. 280).

Trots vad som har beskrivits i kapitel 4, har det förekommit en del förändringar inom WTO. Sedan 18 juli, 1996 har WTO börjat ha mer kontakt med representanter för sociala rörelser. Detta engagemang och denna öppenhet är bl.a. en följd av ett uttalande gjort av Renato Ruggieros, som i sin tur ledde till att WTO: s allmänna råd antog Artikel v.2 (O'Brien et al. 2000 s. 140, Nanz, Steffek 2004 s. 328, Patomäki, Teivainen 2004 s. 83-84). Denna uppmuntrar relationer mellan WTO och NGO: s (http://66.249.93.104/search?q=cache:MaMV8uJ2nWYJ:www.wto.org/English/res_e/booksp_e/analytic_index_e/wto_agree_03_e.htm+Article+v.2,+WTO&hl=sv&gl=se&ct=clnk&cd=2). I artikel v.2 står det (O'Brien et al. 2000 s. 138):

The General Council may make appropriate arrangements for consultation and co-operation with non-governmental organisations concerned with matters related to those of the WTO.

I avsaknaden av ett officiellt institutionellt forum är relationen mellan NGO: s och sekretariatet informell. Sekretariatet har en genomgång av sitt arbetsprogram för NGO: s, medan dessa närvarar på en del möten. Dessutom har sekretariatet organiserat ett par symposier med representanter från olika sociala rörelser. Det första symposiet som anordnades gick inte så bra i utbyte av åsikter, då man inte lyssnade på varandra och kommunikationen inte gick fram hela vägen. De senare har gått bättre och ansetts vara mer konstruktiva (O'Brien et al. 2000 s. 139). Organisationen har ökat den allmänna tillgången av information när det kommer till dokument om WTO: s politik. Under sammanträdena cirkulerar de flesta dokument inom WTO obegränsat, medan en del automatiskt distribueras efter en 60-dagars period. Andra kan lämnas ut på begäran av medlemmar, medan dokument som handlar om känsliga samt aktuella policybeslut förblir hemliga (O'Brien et al. 2000 s. 139-140). WTO: s hemsida (www.wto.org) är en innovation som har bidragit till att allmänheten kan komma i kontakt med dokument skapade inom WTO så fort de är antagna, däribland tvistlösningspanelen rapporter. Vidare under 2004, fortsatte WTO att reformeras i det avseendet att extern transparens skulle förbättras. En del dokument från WTO har, som sagts, blivit öppna för allmänheten och NGO: s närvaro har ökat. Kravet på reform inom WTO har kommit från det civila samhället och WTO har svarat på den. WTO tillhandahåller dokument på nätet som går att läsas av allmänheten (Seth 2004 s. 73). Således hade förändringar inom WTO inte kommit till skott om det inte hade funnits krav på det från det civila samhället (Nanz, Steffek 2004 s. 328, O'Brien et al. 2000 s. 153).

Att WTO fortfarande har slutna möten och verksamhet som inte dokumenteras måste förändras om en demokratisk uppbyggnad är eftersträvad samt för att observatörer ska kunna bilda sig en uppfattning om vad som äger rum inom WTO.

Annars är en kritisk observation av händelser som tar plats omöjlig. För att få grepp om de sociala, rättsliga och politiska problemen kring handelspolitik måste det civila samhället vara insatt och ha tillgång till adekvat information och dokument (Nanz, Steffek 2004 s. 328).

Det civila samhället har ställt krav på öppenhet inom governance i form av broschyrer, årliga rapporter, uppdaterade webbsidor, utställningar, föredrag och projektdokument om och av WTO. Det har även funnits krav på att projektdokument ska finnas tillgängliga så att människor får möjlighet att analysera beslutsprocesser på egen hand, där informationen är förståelig utan för mycket tekniska termer (Scholte 2004, s. 218). WTO: s föregångare, GATT, gjorde nästan inga ansträngningar för att öka deltagandet av det civila samhället i möten eller för spridningen av offentligt material. Det som startade med att WTO initierade kontakten med NGO: s vid det första ministermötet i Singapore har lett till att WTO gradvis ökat öppenheten för NGO: s och aktörer i det civila samhället. WTO har bl.a. anordnat workshops med NGO: s om viktiga frågor (O'Brien et al. 2000 s. 106-107). Det ger aktörer inom det civila samhället omfattande möjligheter att följa ministermöten och dokument som WTO distribuerar på Internet samt att delta var viktiga sakfrågor diskuteras.

Dessa förändringar är en början, men det är fortfarande långt kvar att gå för WTO innan man kan betrakta organisationen som en demokratiskt legitim organisation. Fortfarande är inte den politiska överläggningen, möten inom generalkonsulatet, kommittéerna, eller processer inom tvistlösningspanelen, inom WTO öppen för observatörer (Nanz, Steffek 2004 s. 328, O'Brien et al., 2001 s. 153). Vidare kan den ökade öppenheten ses på olika sätt. Det faktum att WTO ökat utbudet och tillgängligheten av information om sig själva ökar möjligheten till ansvarsutkrävande. Men det kan också vara ett försök att behålla makten över informations-spridningen. Man ger folket vad de vill ha samtidigt som man undviker överdriven transparens som skulle störa förhandlingarna utförda i kärnan av WTO.

5.3 Förslag på strukturförändring

”Like-Minded Group” (med representanter från Indien, Pakistan m.fl.) har kommit med förslag om hur förberedelsefasen inför samt ministerkonferensen skulle kunna hållas i en mer demokratisk anda (se Jawara, Kwa 2003 s. 143-147). Regler bör inrättas i procedurerna för ministermötena och vara överenskomna i förväg. Alla överläggningar och möten ska meddelades till alla medlemmar långt i förväg och alla länders medlemmar bör vara tillåtna att delta på mötena. Ambassadörerna måste få möjligheten att tala istället för ministrarna om man har kommit överens om detta eller om ministrarna inte har möjlighet att delta. ”Green room” möten skulle inte få hållas och förhandlingar bör inte få hålla på hela natten, då detta inte leder till effektivt deltagande. Vidare bör inte förhandlingar få pågå i 30 till 40 timmar, då länder med färre delegationer har svårt att representera. Det bör finnas schema för när förhandlingarna ska sluta varje dag samt för när hela konferensen slutar och det måste finnas en agenda som motsvarar det schemat som är planerat. Om man inte har hunnit avsluta förhandlingarna inom tidsbegränsningen bör man fortsätta förhandlingarna i Genève. Det skulle dessutom finnas utskrifter av förhandlingarna för att öka

transparensen. Detta hade underlättat informationsspridningen, speciellt för delegationer som är för små för att täcka alla viktiga möten. Det måste finnas tolkar vid alla möten, åtminstone till franska och spanska- det andra officiella språket inom WTO- så att alla kan få förståelse för vad som avhandlats på mötet. Generaldirektören och sekretariatet bör vara opartiska och deras huvuduppgift bör vara att ge stöd åt spridningen av utskrifter och översättning, för att underlätta informationsflödet (Jawara, Kwa 2003 s. 280-281).

Ingen konsultation med ordförande skulle få göras om inte de andra medlemsstaterna blir meddelade i förväg, så att dessa kan få möjligheten att delta på mötena. Det bör publiceras om dessa möten på WTO: s hemsida och på WTO: s anslagstavla, på samma sätt som formella möten annonseras. Mötena som hålls med ordförande bör också skrivas ut då dessa kan vara avgörande och utgöra hinder för den beslutsfattande processen (Jawara, Kwa 2003 s. 283). Att välja styrelseordförande, den breda agendan för ministerkonferensen samt överlåtelse av texter till ministrar bör ministrarna få rösta om, speciellt där det finns stor oenighet. Den informella processen som råder i konsensusbeslut och privata konsultationer bakom stängda dörrar, där en särskild styrelseordförande tar beslut om huruvida det finns en konsensus eller ej, är inte i linje med demokratisk legitimitet eller transparens. Istället bör man ha omröstningar i stora procedurfrågor (Jawara, Kwa 2003 s. 284-285). Som nämnts ovan är också extern transparens något som efterlyses utav WTO. För tillfället är sekretariatets dokument och protokoll från formella möten tillgängliga för allmänheten på WTO: s hemsida (Jawara, Kwa 2003 s. 285). Det är dock bara protokoll från formella möten som går att finna på nätet och inte från de informella, var många viktiga beslut tas.

Några aktivister inom det civila samhället har även tyckt att det finns ett behov av en officiell värderingsmekanism inom WTO. Det var t.ex. krav på detta som fick Världsbanken att tillsätta en inspektionspanel år 1994 och även en oberoende utvärderingsenhet inom IMF år 2001 (Scholte 2004, s. 221-222).

Vidare kräver processen att välja generaldirektör klara riktlinjer och ett transparent system av en medlem- en röst, i enlighet med Marrakech-avtalet. Kriteriet för att välja "deputy directors general" är att dessa individer i möjligaste mån har internationell karaktär med liten eller ingen anknytning till individuella stater (Jawara, Kwa 2003 s. 289). För att försäkra sig om deras neutralitet bör det finnas klarare och mer striktare regler för generaldirektören och personalen i sekretariatet. Reglerna bör inkludera en tydligt definierad roll, principer för deras rådgivande funktion och en process för hur man hanterar situationer med opassande beteende (Jawara, Kwa 2003 s. 290). Takten som man avhandlar möten och förhandlingar bör anpassas till alla medlemmars kapacitet så att samtliga kan delta effektivt i förhandlingarna. Representanter från utvecklingsländer har inte samma möjligheter och kan inte medverka på debatter om världshandeln, då de inte har lika många representanter i Genève som de utvecklade länderna (Jawara, Kwa 2003 s. 293, Nanz, Steffek 2004 s. 328-329). År 2000 hade t.ex. 15 afrikanska länder ingen representant i WTO (www.undp.se). Utvecklingsländer har redan ställt krav på färre antal möten, utan någon förändring. Istället har antalet möten ökat (Jawara, Kwa 2003 s. 293). Detta leder till att det blir ännu mer ojämnt mellan rika och fattiga länder och utvecklingsländerna har svårt att få fram sina önskemål på agendan. Därför måste WTO aktivt stödja utvecklingsländer

så att deltagandet i beslutstagandet blir mer jämnt. För att komma ifrån representationsproblem bör finansiell hjälp erbjudas till länder som inte har någon representant i Genève. Ett steg i rätt riktning hade varit att ha en typ av utvecklingsfond som backade upp representationen av utvecklingsländerna (Nanz, Steffek 2004 s. 331).

5.4 Hinder för det civila samhället

Det finns en del hinder för det civila samhället att utvecklas till dess fulla potential och de är problem med att; marginaliserade grupper inte blir representerade, det inte finns tillräckligt med resurser (Kahler 2004 s. 153), nätverksbyggandet är inte tillräckligt utbrett, det finns dåliga attityder gentemot dem, massmedia inte speglar en tillräckligt nyanserad bild av dem, politisk kultur mellan olika delar av världen skiljer sig samt att man inte är konsekvent med demokratiskt utkrävande inom det civila samhället (Scholte 2004 s. 222, Kjaer 2004 s. 96). Dessa punkter kan vara mycket hämmande om de inte går att överskridas. Lyckas organisationer inom det civila samhället att ta sig förbi dessa hinder kan de ha stora möjligheter att lyckas med en demokratisering av global governance (Scholte 2004 s. 222). Vidare behöver organisationer inom det civila samhället resurser för att kunna prestera. Det behövs aktiva medlemmar, material, en arbetsstyrka, pengar, etc. Något som har lett till en oerhört positiv utveckling och minskning av kostnader är Internet (Scholte 2004 s. 223).

I det civila samhället finns det liknande problem som för utvecklingsländerna, nämligen bristande resurser att samla och gå igenom information från WTO samt låg representation vid de politiska mötena. Majoriteten av organisationer inom det civila samhället är beläget i utvecklade länder och många av dem påstår att de kämpar för utvecklingsländer. Detta kan skapa en obalans i det civila samhällets påtryckningar, då västvärldens idéer är de mest representerade även i dessa sammanhang. Det är bland annat därför representanter från utvecklingsländer har varit restriktiva med att stärka vissa NGO: s närvaro i världshandeln. Det är svårt för NGO: s att vinna utvecklingsländernas förtroende och hjälpa dem att lära sig hur man ska gå tillväga i politiska sammanhang inom världshandeln, utan att trampa dem på fötterna. Därför bör också organisationer inom det civila samhället i utvecklingsländer gynnas för att stärka NGO: s verksamhet. Ett stärkt samarbete mellan NGO: s i utvecklade länder och utvecklingsländer bör följaktligen eftersträvas så att man skulle kunna få utbyte av idéer och erfarenheter samt materiella resurser och teknisk "know-how". Detta skulle leda till att politiska argument delas över gränserna och att NGO: s blir mer enhetliga (Nanz, Steffek 2004 s. 331-332).

Tyvärr är det många organisationer inom det civila samhället som är relativt unga och inte långlivade på grund av bristande arbetsrutiner och bristande institutionell erfarenhet. Att man har organisationer inom det civila samhället som övervakar global governance är ingen garanti att de försöker framhäva demokratiska värderingar, då dessa ibland tummar på sin autonomitet och fungerar som företags/politiska partiers/mäktiga individers lakejer för att få ekonomiska bidrag (Scholte 2004, s. 224). Vidare om en organisation inom det civila samhället har sitt

säte i ett land med demokratiska värderingar kan detta ha positiv inverkan i organisationens arbete att få global governance mer demokratiskt. Är förhållandena tvärtom kan det påverka organisationen negativt (Scholte 2004, s. 229, Kjaer 2004 s. 160).

Diskussioner i nätverk över statsgränser kan också vara problematiska då det kan finnas kulturskillnader som kan skapa kommunikationssvårigheter. Närvarande inom organisationer i det civila samhället är dessutom makthierarkier som också kan öka svårigheterna i kampen mot det gemensamma målet. Det viktigaste här är att man inom organisationerna uppmärksammar alla dess problem och svårigheter inom nätverken för att sedan kunna gå vidare och fokusera på ändamålet för samarbetet (Scholte 2004, s. 225).

5.5 Möjligheter för det civila samhället

För att undvika problem med kortlivade organisationer inom det civila samhället kan organisationer samarbeta i internationella nätverk med andra organisationer som arbetar med närbesläktade frågor och på så sätt hjälpa varandra med resurser (Clark 2003 s. 165-166). Enskilda organisationer blir då starkare och har därmed inte lika lätt att hamna i beroendeställning till intressenter (Scholte 2004, s. 224, Clark 2003 s. 1). Vidare är det bra då det uppstår ett tankeutbyte mellan fattiga och i rikare länder (Scholte 2004 s. 225). Detta medför att organisationerna i de fattiga delarna av världen får ett stöd både socialt och ekonomiskt samt att ett kultur- och kunskapsutbyte kan ta plats som leder till ökad förståelse över gränserna.

Det är viktigt att organisationer inom det civila samhället som fokuserar på global governance har klara riktlinjer och praxis så att de kan arbeta mot gemensamma mål. Därför är utformning av strategier, analyser, prioriteringar och taktiker av betydelse för att arbetet ska vara effektivt och tidsbesparande (Scholte 2004, s. 225).

Hur relationen är mellan global governance organisationer och det civila samhället är av stor betydelse. Är organisationerna inom global governance öppna och villiga att ha ett samarbete och låta det civila samhället ha insyn i rådande processer underlättar det arbetet avsevärt i kampen för demokratiskt utkrävande, i deliberativ demokratis anda (Scholte 2004, s. 226). WTO har blivit mycket bättre på så sätt att man godkänner relationer med det civila samhället, medan andra organisationer som IMF och OECD inte har sådana föreskrifter (Scholte 2004, s. 226).

Staters attityder om samarbetet mellan global governance och det civila samhället kan i stor utsträckning påverka deras insyn i mäktiga organisationer. Får det civila samhället inget stöd kan arbetet bli långt och mödosamt. Medias inverkan har både ökat och begränsat det civila samhällets arbete i att öka demokratiskt utkrävande av global governance. Om mediebevakningen av WTO är omfattande och kritisk i tidningar, radio, TV, webbsidor etc. får allmänheten en nyanserad bild av vad som försiggår inom WTO. Men om fallet är det motsatta och media inte diskuterar global governance är allmänheten inte lika mottaglig för det civila samhällets arbete samtidigt som organisationer inom global governance inte är lika benägna att ta till sig krav på förändring som ställs av det civila samhället (Scholte 2004, s. 227).

När det kommer till media finns det mycket att förändra för att få en bättre täckning av vad som sker inom global governance, olika positioner bland ministrarna och handelsfrågor. Journalister bör uppmärksamma WTO: s makt och skriva om beslut som går igenom och även diskutera följderna av besluten i media. Det viktigaste är att informationen som sprids är tillgänglig och att folk som är intresserade har möjligheten att läsa sig till vad som händer inom handelspolitiken. Det civila samhället skulle kunna bearbeta texterna så att de inte är för tekniska och således mer förståeliga för gemene man (Nanz, Steffek 2004 s. 329, Scholte 2004, s. 228).

För att ytterligare öka kontakten mellan WTO och det civila samhället skulle ett allmänt möte kunna hållas före varje ministerkonferens med huvudrepresentanter från alla nationers delegationer och även representanter från det civila samhället samt massmedia, för att bevaka hela förloppet (Nanz, Steffek 2004 s. 330). Det civila samhället skulle få granska förslag i förväg och uttala sig om sina synpunkter. Istället för hur det är idag, då det stannar vid att det civila samhället publicerar sina kritiska motargument på sina webbsidor etc. efter att WTO publicerat sina beslut i pressmeddelanden (Nanz, Steffek 2004 s. 331).

Vidare kan det civila samhället fungera som en länk mellan internationella organisationer (Nanz, Steffek 2004 s. 321) och medborgare samt att bevaka policyn i internationella organisationer och föra fram medborgares åsikter och även minoritetsgruppers åsikter i världspolitiken (Nanz, Steffek 2004 s. 315).

5.6 Det civila samhällets ansvar

Den politiska kulturen inom det civila samhället i form av hur organisationerna förvärvar, fördelar och använder makt i en social kontext är en viktig komponent i det demokratiska ansvarsutkrävandet av global governance (Scholte 2004, s. 228). En förutsättning för att organisationer inom det civila samhället ska kunna ställa krav på ansvarsutkrävande från global governance är att de själva kan ställas till svars för sina handlingar och försummelser och ha en välfungerande valkrets samt representanter från allmänheten. Tyvärr har man inte levt upp till dessa krav i flera organisationer inom det civila samhället (Scholte 2004, s. 230-231, Clark 2003 s. 8-9). Att leva upp till kraven betyder att man måste se över att organisationens struktur samt att de byråkratiska processerna är utformade på så vis att demokratiskt ansvarsutkrävande kan garanteras. Många organisationer inom det civila samhället skulle nog brista i det här avseendet, då man inte har ekonomiska möjligheter att underhålla sådana processer. Men det finns ett imperativ att det civila samhället lever upp till lika höga krav som man ställer på organisationer som t.ex. WTO. Annars blir det ett slags obalans i den politiska ordningen om en organisation kräver något av en annan när man själv inte lever upp till samma demokratiska krav. Dessutom brukar organisationer inom det civila samhället som inte har ansvarsutkrävande ha interna problem då de inte kan reda ut sina brister och därmed presterar sämre. Fackmän har många gånger fokuserat på just denna punkt av bristande ansvarsutkrävande inom det civila samhället då de avfärdat dess legitimitet. Därför är det viktigt att det civila samhället lägger ner energi på att bygga upp en demokratisk struktur så att de kan

utvidga sitt engagemang och sitt inflytande på global governance (Scholte 2004, s. 232).

6 Slutsats

Jag anser att det är viktigt att uppmärksamma supranationell, mellanstatlig och transnationell governance, då dessa är viktiga koncept för världspolitiken. Jag är av uppfattningen att där det finns politisk makt bör också en mekanism av ansvarsutkrävande, som är en viktig komponent i demokratisk legitimitet, finnas. Då den westfaliska fredens principer, som innebär att en stat är suverän och att ingen överstatlig institution har rätt att blanda sig i en annan nationalstats inre angelägenheter (Archibugi, Held 1995 s. 4), har börjat urholkas anser jag att det är ännu viktigare att dessa krav uppfylls och efterlevs.

Den generella uppfattningen i "Väst" är att länder som inte är demokratiska bör röra sig i den riktningen och en sådan tendens kan man utläsa i de flesta länderna. I och med att den politiska makten börjar röra sig från "government" till "governance" bör samma tanke kunna appliceras på mäktiga organisationer som WTO. I sin strävan att nå demokrati brukar länder stanna på en nivå av "new democracy" för att slutligen nå demokrati, som är målet (Hague, Harrop 2001 s. 27). Detta verkar även WTO ha gjort. Man har tillåtit viss insyn från det civila samhället, i ett försök att behålla makten över vad som skrivs om organisationen. I och med detta ger man sken av att var öppen mot NGO: s. Vidare målar man upp en fasad av att vara en demokratisk organisation, med en hemsida med protokoll från formella möten, medan miniminister- och "green room" möten, som stoppar insynen från de utslutna ministrarna och det civila samhället, inte finns att läsa om. Man kan lugnt säga att sättet man väljer att porträttera organisationen är selektiv. Därför uppfattar jag det som att den öppenheten som har tagit plats är ett sätt att kontrollera den information som går att få tag på om WTO, samtidigt som man inom organisationen vill visa att man har tagit åt sig kraven utifrån att man aktivt arbetar för större öppenhet.

Genom att t.ex. stötta det civila samhället i sitt arbete att öka demokratiskt utkrävande i global governance skulle detta i sin tur ställa högre krav på de internationella organisationerna att leva upp till det civila samhällets krav på öppenhet och insyn i de politiska processerna. Skulle WTO bli demokratiskt går det inte riktigt att jämföra med staters demokratier. Det kommer snarare att handla om ett demokratiskt ramverk av sociala och institutionella skikt som främjar medborgares medinflytande på den politiska makten i WTO (Nanz, Steffek 2004 s. 318), i sann deliberativ demokratisk anda.

Ett led i demokratiseringen av global governance är att ha öppna möten, lättillgängliga dokument, seminarier med information till allmänheten om vad som händer i organisationen och även möten var det civila samhället kan delta och ställa frågor, kritisera och även ge beröm som de ansvariga kan svara på. Det civila samhället måste vara öppet för allmänheten och framföra allmänhetens åsikter.

När jag är optimistisk kan jag begrunda att om utvecklingen mellan WTO och det civila samhället fortsätter på det spåret man är nu, att WTO har möjligheten att bli en demokratisk organisation. Men realisten i mig säger att det kommer att dröja länge, om någonsin alls, för en organisation som WTO, med så många intressenter med starka ekonomiska drivkrafter, att nå en demokratisk utopi.

Slutligen, anser jag, att konceptet demokrati eventuellt kommer att urholkas om den enbart knyts till stater och trenden från "government" till "governance" fortsätter. Därför är det nödvändigt att WTO demokratiseras och börjar ta ansvar för beslut som påverkar individer och grupper i världen. I nuläget är WTO inte demokratiskt och detta leder till en obalans i världs- och handelspolitiken som medför att framförallt svaga länder samt utvecklingsländer hamnar i underläge och utnyttjas av de mäktigare länderna. För att WTO ska kunna få demokratisk legitimitet är det viktigt att globala medborgare, i form av det civila samhället, är representerade i formuleringen, implementationen och utvärderingen av global social och ekonomisk politik inom WTO.

Appendix

WTO: s medlemmar, samt datum för inträde

(http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm):

Albania 8 September 2000
Angola 23 November 1996
Antigua and Barbuda 1 January 1995
Argentina 1 January 1995
Armenia 5 February 2003
Australia 1 January 1995
Austria 1 January 1995
Bahrain, Kingdom of 1 January 1995
Bangladesh 1 January 1995
Barbados 1 January 1995
Belgium 1 January 1995
Belize 1 January 1995
Benin 22 February 1996
Bolivia 12 September 1995
Botswana 31 May 1995
Brazil 1 January 1995
Brunei Darussalam 1 January 1995
Bulgaria 1 December 1996
Burkina Faso 3 June 1995
Burundi 23 July 1995
Cambodia 13 October 2004
Cameroon 13 December 1995
Canada 1 January 1995
Central African Republic 31 May 1995
Chad 19 October 1996
Chile 1 January 1995
China 11 December 2001
Colombia 30 April 1995
Congo 27 March 1997
Costa Rica 1 January 1995
Côte d'Ivoire 1 January 1995
Croatia 30 November 2000
Cuba 20 April 1995
Cyprus 30 July 1995
Czech Republic 1 January 1995
Democratic Republic of the Congo 1 January 1997
Denmark 1 January 1995
Djibouti 31 May 1995
Dominica 1 January 1995
Dominican Republic 9 March 1995

Ecuador 21 January 1996
Egypt 30 June 1995
El Salvador 7 May 1995
Estonia 13 November 1999
European Communities 1 January 1995
Fiji 14 January 1996
Finland 1 January 1995
Former Yugoslav Republic of Macedonia (FYROM) 4 April 2003
France 1 January 1995
Gabon 1 January 1995
The Gambia 23 October 1996
Georgia 14 June 2000
Germany 1 January 1995
Ghana 1 January 1995
Greece 1 January 1995
Grenada 22 February 1996
Guatemala 21 July 1995
Guinea 25 October 1995
Guinea Bissau 31 May 1995
Guyana 1 January 1995
Haiti 30 January 1996
Honduras 1 January 1995
Hong Kong, China 1 January 1995
Hungary 1 January 1995
Iceland 1 January 1995
India 1 January 1995
Indonesia 1 January 1995
Ireland 1 January 1995
Israel 21 April 1995
Italy 1 January 1995
Jamaica 9 March 1995
Japan 1 January 1995
Jordan 11 April 2000
Kenya 1 January 1995
Korea, Republic of 1 January 1995
Kuwait 1 January 1995
Kyrgyz Republic 20 December 1998
Latvia 10 February 1999
Lesotho 31 May 1995
Liechtenstein 1 September 1995
Lithuania 31 May 2001
Luxembourg 1 January 1995
Macao, China 1 January 1995
Madagascar 17 November 1995
Malawi 31 May 1995
Malaysia 1 January 1995

Maldives 31 May 1995
Mali 31 May 1995
Malta 1 January 1995
Mauritania 31 May 1995
Mauritius 1 January 1995
Mexico 1 January 1995
Moldova 26 July 2001
Mongolia 29 January 1997
Morocco 1 January 1995
Mozambique 26 August 1995
Myanmar 1 January 1995
Namibia 1 January 1995
Nepal 23 April 2004
Netherlands — For the Kingdom in Europe and for the Netherlands Antilles
1 January 1995
New Zealand 1 January 1995
Nicaragua 3 September 1995
Niger 13 December 1996
Nigeria 1 January 1995
Norway 1 January 1995
Oman 9 November 2000
Pakistan 1 January 1995
Panama 6 September 1997
Papua New Guinea 9 June 1996
Paraguay 1 January 1995
Peru 1 January 1995
Philippines 1 January 1995
Poland 1 July 1995
Portugal 1 January 1995
Qatar 13 January 1996
Romania 1 January 1995
Rwanda 22 May 1996
Saint Kitts and Nevis 21 February 1996
Saint Lucia 1 January 1995
Saint Vincent & the Grenadines 1 January 1995
Saudi Arabia 11 December 2005
Senegal 1 January 1995
Sierra Leone 23 July 1995
Singapore 1 January 1995
Slovak Republic 1 January 1995
Slovenia 30 July 1995
Solomon Islands 26 July 1996
South Africa 1 January 1995
Spain 1 January 1995
Sri Lanka 1 January 1995
Suriname 1 January 1995

Swaziland 1 January 1995
Sweden 1 January 1995
Switzerland 1 July 1995
Chinese Taipei 1 January 2002
Tanzania 1 January 1995
Thailand 1 January 1995
Togo 31 May 1995
Trinidad and Tobago 1 March 1995
Tunisia 29 March 1995
Turkey 26 March 1995
Uganda 1 January 1995
United Arab Emirates 10 April 1996
United Kingdom 1 January 1995
United States of America 1 January 1995
Uruguay 1 January 1995
Venezuela (Bolivarian Republic of) 1 January 1995
Zambia 1 January 1995
Zimbabwe 5 March 1995

7 Litteraturförteckning

Archibugi, Daniele – Held, David, 1995. *Cosmopolitan Democracy – An Agenda for a New World Order*. Cambridge: Polity Press

Clark, John D., 2003. *Globalizing Civic Engagement- Civil Society and transnational Action*. London: Earthscan Publications Ltd.

Hague, Rod – Harrop, Martin, 2001. *Comparative Government and Politics: An Introduction*. Fifth Edition. New York: Palgrave.

Hveem, Helge, 1997. *Makt och välfärd: Teorier Internationell Politisk Ekonomi*. Stockholm: Universitetsforlaget.

Jawara, Fatoumata – Kwa, Aileen, 2003. *Behind the scenes at the WTO: the real world of international trade negotiations*. London: Zed Books in association with Focus on the Global South.

Jönsson, Christer, 2001. "Internationella och internationaliserad förvaltning", s. 193-215 i Rothstein, Bo (red.), 2001. *Politik som organisation: Förhållningspolitikens grundproblem*. Stockholm: SNS Förlag.

Kahler, Miles, 2004. "Global Governance, Participation and the Public Sphere", *Government and Opposition* vol. 39, nr. 2, s. 132-158.

Kaldor, Mary, 2003. *Global civil society: an answer to war*. Cambridge: Polity Press.

Kjaer, Anne Mette, 2004. *Governance*. Cambridge: Polity Press.

Little, Richard, 2001. "International Regimes", s. 299-316 i Baylis, John – Smith, Steve, 2001. *The Globalization of World Politics: An introduction to international relations*. Second Edition. New York: Oxford University Press.

Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.

Nanz, Patrizia – Steffek, Jens, 2004. "Global Governance, Participation and the Public Sphere", *Government and Opposition* vol. 39, nr. 2, s. 314-335.

Narlikar, Amrita, 2003. *International Trade and Developing Countries: Bargaining coalitions in the GATT & WTO*. New York: Routledge.

O'Brien, Robert – Goetz, Anne Marie - Scholte, Jan Aart - Williams, Marc, 2000. *Contesting Global Governance: Multilateral Economic Institutions and Global Social Movements*. Cambridge: Cambridge University Press.

Patomäki, Heikki – Teivainen, Teivo, 2004. *A Possible World: Democratic transformation of global institutions*. London: Zed Books.

Pierre, Jon, 2001. "Decentralisering, governance och institutionell förändring", s. 105-126 i Rothstein, Bo (red.), 2001. *Politik som organisation: Förvaltningspolitikens grundproblem*. Stockholm: SNS Förlag.

Seth, Torsten 2004. *WTO och den internationella handelsordningen*. Lund: Studentlitteratur.

Scholte, Jan Aart, 2004. "Global Governance, Participation and the Public Sphere", *Government and Opposition* vol. 39, nr. 2, s. 211-233.

Scholte, Jan Aart, 2001. "The globalization of world politics", s. 13-32 i Baylis, John – Smith, Steve, 2001. *The Globalization of World Politics: An introduction to international relations*. Second Edition. New York: Oxford University Press.

Woods, Ngaire, 2001. "International political economy in an age of globalization", s. 277-298 i Baylis, John – Smith, Steve, 2001. *The Globalization of World Politics: An introduction to international relations*. Second Edition. New York: Oxford University Press.

http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm. 2006-08-10, kl. 09.30.

http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr02_e.htm. 2006-08-10, kl. 09.40.

www.undp.se. 2006-08-10, kl. 09.45.

http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr02_e.htm. 2006-08-10, kl. 09.50.

http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min03_e/min03_14sept_e.htm. 2006-05-10, kl. 12.00.